

Mijnsheerenland, 14 mei 2020

Deze pastorale brief is gericht aan zorgpersoneel. In zoverre dat natuurlijk niet voor iedereen de inhoud van deze brief op gelijke wijze toepasbaar is. Met allen van hen, voor zover ze bij onze gemeente betrokken zijn, heb ik in de afgelopen weken (een) persoonlijk(e) gesprek(ken) gehad. In drie gevallen is dat gesprek vervangen door een e-mailbericht. Mocht ik (jo)u vergeten zijn, laat het mij dan weten. Ook als we niet tot de categorie zorgpersoneel behoren, kan het nuttig zijn deze brief te lezen. Al was het alleen maar tot respect van degenen die, wat betreft onze (volks)gezondheid, in de frontlinie van het maatschappelijk leven staan, en/of om kennis te nemen van wat er zich op medisch vlak rondom de coronacrisis zoal afspeelt. In elk geval: neem en lees.

Beste vriend(in),

Toen ik de vraag of ik ieder van het zorgpersoneel dat aan onze gemeente verbonden is, zou willen bellen zonder enige aarzeling met een ja beantwoordde, kon ik niet bevroeden dat het meer tijd zou kosten dan aanvankelijk gedacht. Dat lag niet alleen aan het feit dat lang niet ieder gesprek na een minuut of 20 kon worden beëindigd (ook vanwege ingrijpende dingen die vaak ter sprake kwamen), maar was er natuurlijk ook een gevolg van dat de lijst van personen het aantal van 50 beliep. Toch heb ik geen spijt van deze gesprekken. Integendeel.

Ik meende in de afgelopen bijna 25 ambtelijke jaren een aardig beeld gekregen te hebben van de medische sector, medische zorg, medische principes en voorschriften, ziektepatronen en -processen, behandelingen en operaties, maar dat alles is nog eens behoorlijk aangevuld door de zo'n 45 gesprekken. En dan juist met het oog op, en in het licht van de coronatijd. Zomaar een paar dingen die mij, vooral ten aanzien van jullie zelf, zijn opgevallen.

Allereerst ben ik onder de indruk gekomen van de nuchterheid, beslistheid, zakelijkheid en doortastendheid van jullie. Goed, het ene beroep in de zorg vergt meer van deze kwaliteiten (zo wil ik in dit opzicht deze wijze van opstelling maar noemen) dan het andere, maar mij is wel duidelijk geworden dat je niet goed als 'medicus' (even allen samengevat) functioneren kunt als bovengenoemde eigenschappen ontbreken. Dit alles heeft me nog meer getroffen, ziende het feit dat beslissingen vaak gaan over leven en dood, zeker in de coronacrisis die we nu beleven.

Daarbij kwam het nogal eens voor dat *ander* werk, en/of werk op een andere afdeling, moest gedaan worden dan waarvoor jullie waren opgeleid. Dat had natuurlijk te maken met de urgentie van behandelingen, (dreigende) capaciteitsproblemen en de ernst van de coronapandemie. Maar dan toch. Je zou maar in een bedrijf jarenlang op de administratie-afdeling werken en ineens magazijnwerk moeten doen, leiding moeten geven aan een afdeling, in de werkplaats van het bedrijf moeten werken, of juist andersom. Dat vergt heel wat omschakelingsvermogen en flexibiliteit, iets waarover ik niemand van jullie heb horen klagen. Om nog maar te zwijgen over het feit dat in mijn waarneming al het medisch werk vaak een kwestie van multitasking is. Je moet ook maar overal tegelijk tijd voor, en overal tegelijk verstand van hebben.

Wat me nog meer trof is de toewijding aan het werk, de afdeling, de (corona)patiënten, maar ook de familie van hen. Wat erg als mensen nauwelijks op bezoek mogen komen, en zeker als ze (bijna) niet bij het afscheid aanwezig kunnen zijn. Wat erg als er niet meer dan 30 personen bij een begrafenis mogen zijn. Wat erg als er op een begrafenis niet of nauwelijks rouwbezoek volgen kan en mag. Jullie houding van empathie, sympathie, bewogenheid en soms zelfs blijmoedigheid met patiënten en hun familieleden heeft mij hierin veel gedaan.

Daarbij lopen jullie vaak, als geen anderen, het risico ook te worden besmet met het virus. Dat weerhield jullie niet het werk te blijven doen. Integendeel: als zo'n erg virus ons allen treffen kan (met soms dodelijke gevolgen), moeten zeker mensen die er door getroffen zijn, geholpen worden. Passie en toewijding vulde jullie harten en gaf volledig commitment.

Om dan nog maar te zwijgen over het aantal uren dat gemaakt is. Zeker als er in ziekenhuizen op IC's of andere afdelingen die met COVID-19 te maken hebben, in verpleeg- en zorgcentra met door corona getroffen mensen gewerkt werd. Hierin hebben jullie zich gigantisch weggecijferd voor anderen en altijd voor hen klaargestaan. Niets was jullie teveel. Altruïsme en gerichtheid op de ander is bij jullie vaak praktijk geweest.

Niemand van jullie sloeg zichzelf vanwege bovengenoemde dingen op de borst. Althans, dat heb ik niet gemerkt. Nee, deze informatie heb ik niet op een bordje voorgeschoteld gekregen van jullie (zo van: die kwaliteiten heb ik, die eigenschappen zijn nodig, toen nam ik zo'n beslissing, enzovoorts), maar alle gesprekken hebben bijgedragen aan het beeld dat *ikzelf* hierover gevormd heb. En ik weet ook zeker, of jullie het toegeven of niet, dat het (behoorlijk) klopt.

Het is dan ook, zeker als onze verantwoordheden groter worden, van uitiem belang om de bescheidenheid te blijven bewaren. Ook ikzelf ben meermalen voor behandeling in aanraking geweest met zorgpersoneel, persoonlijk of voor huisgenoten, en ik had het meeste respect en de grootste waardering voor 'medici' die *kundigheid* en (*slag*)*vaardigheid*, *sympathie* en *betrokkenheid op de patiënt*, en *bescheidenheid* en *zelfverloochening* wisten te combineren. Ik kan me niet van de indruk onttrekken dat bovengenoemde combinaties jullie ook betreffen.

Helaas heb ikzelf bij deze dokters- en ziekenhuisbezoeken maar weinig christelijke, laat staan vanuit hun hart God-dienende, artsen en/of verpleegkundigen ontmoet. Nogmaals, ik spreek hier over *persoonlijke* bezoeken aan een ziekenhuis, niet over ambtelijke. Wat een zegen en meerwaarde, zo dacht ik meermalen, om als je ziek wordt zo'n dokter bij het consult, zo'n radioloog achter de apparatuur, zo'n verpleegkundige aan je bed, zo'n operateur op de operatiekamer, zo'n intensivist op de IC te ontmoeten.

Bovengenoemde drie combinaties van telkens twee eigenschappen zijn alle *menselijke* kwalificaties, die weliswaar waarde geven aan het medische werk. Maar het dienen van de Heere is een *goddelijk* keurmerk. Dit keurmerk overstijgt genoemde zes kwalificaties en geeft werkelijk *meerwaarde* aan wat je als 'medicus' doet. Al was het alleen al vanwege het christelijke voorbeeld wat je geven mag, en dat in navolging van de Heere Jezus Christus. Hij was altijd bewogen met mensen om Hem heen, juist ook zieken. Hij heeft, zo schreef Jesaja al, niet alleen de zonden, maar ook de ziekten van mensen gedragen. Voor Hem was geen geval te hulpeloos, en geen situatie te moeilijk: Hij gaf Zichzelf *altijd*. Zo mogen jullie, als het goed is, de Heere Jezus tot voorbeeld nemen in je persoonlijke omgeving, je medische werk, je medische contacten en je opofferende beroep. En daarbij ook wat van Hem uitstralen.

Het zal hierin niet anders zijn dan zoals het is in het ambtelijk en kerkelijk leven. Veel van wat vrucht op het werk is, wordt niet (direct) gehoord. Soms pas na jaren. Of nimmer. Dat is op zich niet erg. Allereerst moeten we er altijd zelf 'tussenuit' geplaatst worden, opdat de Heere de eer ontvangt. Daarbij is het ook een kwestie van Gods wijsheid en wat Hij besluit. En tenslotte: soms moet iets gedijen, juist ook bij mensen die ziek zijn. Dan kan het zijn dat het voorbeeld van een christelijke zorgverlener pas na jaren terugkomt. Denk aan het slavinnetje van Naäman, dat pas later haar heer opmerkzaam maakte op de profeet in Israël en de mogelijkheid tot genezing daar.

Daarbij past dankbaarheid naar de Heere. Hij gaf wijsheid, bewogenheid, rust en doorzettingsvermogen. Hij gaf, zo bleek uit de meeste gesprekken, ook vertrouwen in Zijn regering en dat Hem niets uit de handen loopt. De meesten van jullie gaven aan vertrouwen in Gods beleid te hebben, rust te vinden in Zijn raad en ook te geloven dat jullie levensdagen en -tijden in Zijn

hand liggen. Wat is in dit opzicht de tekst uit Psalm 31, die op een prachtige plaquette staat afgedrukt in de hal van het Ikazia ziekenhuis, veelzeggend: “Mijn tijden zijn in Uw hand”.

Een paar dingen die in de gesprekken naar boven kwamen, wil ik hier nog neerleggen.

Allereerst het **christelijke aspect** van jullie leven, wat lang niet altijd begrepen wordt door collega's (en soms ook patiënten; hoewel die, zoals ik begreep, vaak nogal ontvankelijk zijn in hun (veelal) ernstige situatie). Wat kan dat frustrerend zijn. Vooral als je wat minachtend wordt aangezien, als jouw God ter verantwoording geroepen wordt (“Hoe kan Hij nu zoiets toelaten?”), als minachtend met kwaliteit van leven van ouderen wordt omgegaan (“Die hebben hun tijd toch al gehad.”; “Op deze manier voltrekt zich een natuurlijke selectie.”). Je staat dan met een mond vol tanden. *Denk dan maar aan Daniel: bij alle spot en temidden van alle beproeving bleef hij trouw aan Zijn God. Juist zijn leven, nog niet eens altijd zijn woorden, gaf diepe indruk.*

Een ander punt is de **ernst van de coronaziekte**. Als er iets mij trof, dan wel dat. Wat wordt het vaak onderschat, zeker door jongeren. Terwijl uit gesprekken duidelijk werd dat er best veel jongeren en mensen op middelbare leeftijd op de IC terechtkomen. Ik denk aan gehoorde opmerkingen van jullie als: dat in de ‘piekdagen’ zulke grote aantallen mensen werden binnengebracht; dat mensen letterlijk naar adem happen; dat het ziekteverloop zo onvoorspelbaar is; dat de dood zo snel kan intreden (het ene moment is iemand nog goed aanspreekbaar, en een half uur later is die persoon overleden); dat bijna 50% van degenen die op de IC terechtkomen, overlijdt; dat 70+ personen die op de IC terechtkomen vaak kansloos blijken te zijn, enzovoorts. Deze opmerkingen, zonder ze verder te (kunnen en mogen) verbijzonderen, dóen wat met je. Ik vergeet de opmerking van meerderen van jullie niet: “Het is een verschrikkelijke ziekte”. *In dat licht wil ik wijzen op onze zonden als oorzaak van alle verdriet. Onmogelijk kunnen we de Heere hiervan beschuldigen. Tegelijkertijd moet het als ‘medicus’ nog veel meer drijven naar de Heere Jezus, bij Wie niet alleen raad in alle onmogelijkheid, troost in alle verdriet, maar ook genezing voor alle ziekte, vooral die van de dodelijke zondekwaal, te krijgen is.*

Ook het **verantwoordelijkheidsaspect** werd me duidelijk. Zaken als: hoe moeilijk en ingrijpend het is te moeten besluiten dat iemand niet meer behandeld kan worden, hoe ingrijpend het is als iemand om euthanasie vraagt (en hoe handel je dan?) kwamen in de gesprekken naar voren. Maar vooral ook hoe we kunnen getuigen als christenen die hoop hebben naar anderen toe voor wie dat niet geldt, en van wie je bang bent dat ze na hun dood voor eeuwig verloren zullen gaan. Eigenlijk mogen en kunnen we uit hoofde van ons medisch beroep hen niet waarschuwen, maar we voelen anderzijds ook onze verantwoordelijkheid in deze. Hoe ver strekt die daarin? Juist deze zaken wegen velen van jullie zwaar. *Ieders situatie is anders. We hebben er dan ook persoonlijk over gesproken. Maar even in het algemeen zou ik er nog van willen zeggen dat alle dingen in Gods hand liggen. Hij overvraagt ons niet. Daarbij is het (helaas) lang niet altijd zo dat ons woord werkelijk effect sorteert en mensen daadwerkelijk verandert. Tegelijkertijd was, en is ook nu, altijd weer de eindconclusie dat als de Heere mensen in een bijzondere situatie op onze weg brengt, Hij Zelf ook wegen opent tot gesprekken, en wij dan onze verantwoordelijkheid daarin hebben te nemen. Met ontroering nam ik er kennis van dat er waren die, als het tóch mogelijk was, bij (soms onkerkelijke) patiënten lazen uit de Bijbel en met hen baden. Vat troost uit wat er staat in Jes. 55: Gods Woord keert nooit leeg tot Hem terug en is voorspoedig in waartoe HIJ het zendt.*

Een ander aspect is dat van **onmacht**. Jullie stonden vaak machteloos met het besef dat: er geen medicijnen voor deze ziekte zijn; artsen soms ook niet wisten wat de beste en meeste adequate behandeling was; mensen voor je ogen stierven terwijl je geen hulp kon bieden; je veel te weinig tijd voor de patiënten had; je voor hen, vanwege beschermende kleding, vaak onherkenbaar was; de partners van patiënten er graag bij wilden zijn, maar niet mochten en konden; het afscheid met de familie niet geregeld kon worden (waar je normaal heel veel aandacht aan gaf); ouderen in

verpleeg- en zorgcentra in quarantaine moesten, maar dat lang niet altijd begrepen (vaak bij demente bejaarden); en deze mensen dan ook nog eens geen familieleden op bezoek mochten ontvangen. *Juist bij het ervaren van onze onmacht moeten we de Heere meer nodig hebben. Niet voor niets is dat steeds weer het antwoord op allerlei levensvragen. Lees er de psalmen eens op na: telkens weer komt de dichter in nood en onmacht terecht bij de helpende en almachtige God. Dát alleen al geeft rust. We spreken wel eens over een ‘uitlaatklep’: laat het de Heere toch zijn. Tegelijk mogen we dan ook ervaren dat bij alle vragen die overblijven er een God is Die ons in Zijn liefde wil doen delen. Dat beantwoordt niet alle vragen, en lost zeker niet alle problemen op, maar geeft wel aan wat het voornaamste blijft: de aanwezigheid van God, Zijn zegen en liefde.*

Bij sommigen van jullie proefde ik ook iets van **(een dreigend) schuldbesef**. In de zin van: als ik nu eens een ander (gezins-, familie- of kerklid) besmet? Als nu eens (een) bejaarde(n) ziek werd(en) doordat ik het virus had doorgegeven? En die perso(o)n(en) is (zijn) gestorven of zal (zullen) komen te overlijden? *Ja, dat zijn en blijven lastige zaken. Anderzijds heb ik gemerkt dat er geen categorie mensen voorzichtiger is en meer voorzorgsmaatregelen neemt dan de groep waartoe jullie behoren. Tegelijkertijd gebeurt alles onder Gods voorzienigheid. Het is als een ongeluk: als je iemand aanrijdt en de persoon verongelukt hierdoor, terwijl je alle voorzichtigheid in acht genomen heb, valt jou geen schuld te verwijten. Breng dit (mogelijke) zelfverwijt voor de Heere. En spreek er desnoods over met mensen die gericht zijn op het bieden van psychische steun en slachtofferhulp in de meest brede zin van het woord.*

Als ik zo de gesprekken in mijn gedachten terugbreng en mijn aantekeningen die ik daarbij gemaakt heb, bekijk, denk ik de meeste zaken die besproken zijn, vermeld te hebben. Mochten er nog persoonlijke dingen zijn, nodig ik graag uit voor een (tweede) gesprek.

Bovenal wens ik jullie toe veel aan de voeten van de hemelse Dokter, de Heere Jezus Christus, te zitten. Dan mag het voor jezelf, en wie weet ook wel voor anderen, gelden, zowel lichamelijk, psychisch als (vooral ook) geestelijk, wat David gezongen heeft in Psalm 103:2:

Loof Hem, Die u, al wat gij hebt misdreven,
Hoeveel het zij, genadig wil vergeven;
Uw krankheên kent en liefderijk geneest.
Die van 't verderf uw leven wil verschonen,
Met goedheid en barmhartigheên u kronen;
Die in de nood uw Redder is geweest.

Bewogenheid met anderen *behoef* ik jullie niet meer toe te wensen: dat hebben jullie al. Wel wens ik de voortdurende zegen van de Heere toe en de nabijheid van de Heere Jezus Christus.

Jullie allen respecterende, en met gebed omringende predikant,

G.J. Baan, VDM